

til et sentrum for behandling av tuberkulose. Et eksempel på godbiter som krydrer boken, er omtalen av den trolig første straffesaken mot norske leger, der dr. Jens Torp (1847–1916) i 1906 ble anklaget for å ha utsatt en brokkoperasjon så lenge at pasienten, som var tjenestejeite hos Bjørnstjerne Bjørnson på Aulestad, døde (1).

Boken har også mye omtale av betydningsfulle personligheter i sykehusets historie, i særdeleshet tidligere avdelingsoverleger ved kirurgisk og medisinsk avdeling. Her kommer en av bokens svakheter til syne: Den utstrakte bruken av intervjuer fører til mange repetisjoner. En annen svakhet ved boken er mangelen på person- og saksregister.

Denne boken vil utvilsomt glede mange som gjennom sin karriere har vært innom sykehuset på Lillehammer. Den gir et viktig perspektiv i en tid preget av funksjonsfordeling og nedbygging av miljøer og kompetanse som har vært opparbeidet gjennom lang tid.

Trygve Holmøy

Nevrologisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Litteratur

1. Ranheim B. Bjørnstjerne Bjørnson, husmannskonen og legene. Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 4399–402.

Den psykotiske erfaring

Tone Marie Røren

Halteren og den perfekte danser

131 s. Stavanger: Hertervig Forlag, 2005.

Pris NOK 149

ISBN 82-92023-93-3

Litteratur som formidler psykotiske opplevelser på en autentisk måte, er et viktig supplement til vanlige lærebøker. I de senere år er det kommet flere bøker hvor nåværende eller tidligere pasienter forteller. Dette er en slik. Her møter vi Arne, 46 år

gammel, som har hatt gjentatte psykotiske sammenbrudd siden han var 30 år. Boken består av et langt intervju hvor forfatteren gjengir episoder fra Arnes liv i kronologisk rekkefølge. Formen er dels spørsmål og svar, dels mindre, poetiske prosastykker som beskriver de psykotiske opplevelsene. I intervjuet fremstår Arne som en reflektert og nøktern person som ikke søker lettvinde løsninger, verken på hvorfor han har hatt sine psykosier, eller hva som er god behandling, og som heller ikke idealiserer den psykotiske opplevelsen.

De poetiske prosastykkene er «gullet» i boken. De formidler på en varsom og autentisk måte hvordan mange opplever det når virkeligheten gradvis forandrer seg, og de psykotiske forestillingene blir mer og mer den nye virkeligheten som personen forholder seg til i handlinger som kan være farlige både for andre og for vedkommende selv. Disse skildringene har en klart allmenngyldig verdi i motsetning til intervjuet som selvsagt må bli svært individuelt preget.

Boken egner seg for den som vil vite mer om hvordan overgangen til den psykotiske verden kan oppleves.

Per Vaglum

Institutt for medisinske basalfag
Universitetet i Oslo

Et kildeverk om Svalbard-legene

Jon Sandmo

Hvit kittel – sort kull

Verksleger på Svalbard 1905–1980. 367 s, tab, ill. Longyearbyen: Store Norske Spitsbergen Kulkompani, 2005. Pris NOK 400
ISBN 82-992462-3-7

Kullindustriens historie på Svalbard er spennende. Svalbards leger har vært med i hendelsene. Jon Sandmos bok omhandler legene som tjente Svalbard-befolkningen i den tiden legene var ansatt

av kullselskapene – verksleger.

Forfatteren presenterer et kronologisk biografisk og historisk materiale. Hver lege er presentert med opplysninger om bakgrunn, ansettelse på Svalbard, arbeids- og leveforhold. Kildene er arkiver, blant annet dagbøker, fotografier og personlige meddelelser. Store og små hendelser omtales. Fremstillingen gir tidsbilder og industrihistoriske glimt. Boken er i stort format og innholdsmessig omfattende. Den er rikt illustrert.

Alt i alt blir det mange detaljer om hver enkelt leges liv på Svalbard. Kanskje kunne noen av detaljene veket for noen litt større linjer. Jeg oppfatter boken først og fremst som en betydningsfull samling av kilder og fakta om verkslegene. Forfatteren gir en sammenknyttet lettlest tekst, men ingen komparativ analyse. Et stikkordregister ville gjort det lettere å finne frem.

Med nåtidens blikk savnes noen refleksjoner om relasjonen lege – sykepleier, og nærmere om sykepleierens rolle i helse-tjenesten på Svalbard. Det hadde vært interessant med en analyse og sammenlikning av helsetjenestens funksjon og utvikling på Svalbard sett mot fastlandet. Var det nivåforskjell mellom Longyearbyen sykehus og de små lokalsykehuse i Nord-Norge?

Hva var sterke og svake sider ved et ørlite lokalsykehus med ansvar for alle typer helsetjenester?

Klasseforskjellen mellom funksjonærer og arbeidere var på Svalbard innarbeidet i de fleste daglige forhold. Hvilken posisjon kom legene i? Hvorledes forholdt verkslegene seg til arbeidstakernes med årene voksende krav om bedre arbeidsmiljø, bedre boligforhold og medbestemmelse? Det kan ikke ha vært enkelt for bedriftsledelsen heller å forholde seg til leger med, etter Svalbardforhold, sterke krav på egne vegne.

Sandmos bok omhandler verkslegene, dvs. helsetjenesten frem til statens overtakelse av Longyearbyen sykehus i 1981. De neste 25 år med store endringer i samfunnet og helsetjenesten på Svalbard, faller utenfor rammene til denne boken.

Hvit kittel – sort kull er et viktig bidrag til kunnskap om Svalbards helsetjeneste. Det ligger en betydelig innsats bak verket. Jon Sandmos egen legegjerning på Svalbard og bruk av flotte egne naturfotografier har gitt bakgrunn for helhet og relevans i presentasjonen.

Rolf Hanao

Nevrokirurgisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Innlegg i rovdyrdebatten

Astor Furseth

Drept av bjørn og ulv

En historisk oversikt over mennesker drept og skadet av rovdyr i Norge de siste 400 år. 233 s, tab, ill. Oslo: Landbruksforlaget, 2005. Pris NOK 348

ISBN 82-529-2878-1

16. august 1906 ble den 13 år gamle gjeterguten Johan Sagadalen angrepet av en bjørn i Blåfjellhaugene ved Vassfaret. 14. september samme år døde han av hjernehinnebetennelse ved Drammen sykehus. Dette er det siste

dokumenterte dødsfall forårsaket av bjørn eller ulv i Norge. Boken *Drept av bjørn og ulv* er en oversikt over dødsfall og alvorlige personskader forårsaket av disse rovdirene gjennom de siste 400 år. Forfatteren har gransket kirkebøker, klokkebøker, tingprotokoller, bygdebøker, brev og aviser. Han har funnet frem til 250 historier om folk som er blitt drept eller hardt skadet av bjørn eller ulv. I 63 av disse tilfellene mener Furseth at det kan dokumenteres eller sannsynliggjøres at mennesker er blitt drept. Både temaet og metoden har medisinsk-historisk interesse. Kildene Furseth har brukt er beheftet med atskillig usikkerhet og mangler, men kan